

Altıparmak Hukuk LAW OFFICE

Mucibur Rahman Sk. No:17 Anadolu İşh. K:4 D:44 Konak-İzmir
Tel:(0232) 445 26 84 - (0505) 948 84 50
www.altiparmakhukuk.org / info@altiparmakhukuk.org

17.07.2023

BASIN BİLGİ NOTU

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'ndan **Çevre Hakkıyla İlgili Davalarda Ortak Menfaate Dair Emsal Karar**

Hukuk Büromuzca pro bono (toplum yararına hukuki hizmet) kapsamında takip edilen, zeytinlikleri madencilığe açan yönetmelik değişikliğinin iptali için açtığımız davada Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (DİDDK), çevre hakkını ilgilendiren davalarda birden fazla davacının birlikte dava açamayacaklarına yönelik Danıştay 8.Dairesi'nin kararını kesin olarak bozdu. 08.05.2023 tarih ve E:2022/3772, K:2023/950 sayılı DİDDK kararı, benzer nitelikli uyuşmazlıklar açısından emsal olma niteliğini taşıyor. Karar, halkın mahkemelere erişimi ve adil yargılanma hakkı açısından önemli tespitlerde bulunuyor.

Büromuz hukukçularından *Av. Cem Altıparmak*, DİDDK'nın kararını şöyle değerlendirdi:

"01.03.2022 tarihli Resmi Gazete'de, zeytinlik sahaları madencilik faaliyetlerine açmak için Madencilik Yönetmeliğinde değişiklik yapan yönetmeliğin yayınlamasıyla birlikte, kamuoyunda ciddi bir tepki ortaya çıktığı, birçok kişinin, çiftçi/tarım örgütlerinin ve sivil toplum kuruluşlarının davalar açtığı kamuoyunun bilgisi dahilindedir. Açılan bu davalar sonucunda Danıştay 8.Dairesi'nce, değişiklik yapan yönetmeliğin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir.

Bu davalardan bir tanesi de hukuk büromuzca 9 dernek, 7 kooperatif ve 11 gerçek kişi adına açtığımız davaydı. Ne var ki Danıştay 8.Dairesi bu davada davacıların ortak dava açma ehliyeti açısından oldukça sorunlu bir karar vererek, açılan davada davacıların hak veya menfaatlerinde iştirak bulunmadığı gerekçesiyle, her bir davacı tarafından ayrı ayrı dava açılmak üzere dava dilekçemizin reddine karar verdi. İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre dilekçemizin reddi halinde ya ret gerekçesine uyarak 27 davacı için ayrı ayrı 27 dava açacaktık ya da bu gerekçeyi adil yargılanma hakkının, mahkemeye erişim hakkının ihlali üzerinden tartışmak amacıyla davayı bir üst mahkemeye taşıyacaktık.

Davacı müvekkillerimizle yaptığımız değerlendirmeler sonucunda, Danıştay 8.Dairesi'nin ret gerekçesine uyarak, her bir davacı için ayrı ayrı dava açmayı kabul etmemiz durumunda hukuk devletinin temelini oluşturan hak arama hürriyetinin, mahkemeye erişim hakkının, adil yargılanma hakkının, yurttaşların ülkedeki bir hukuksuzluğa karşı toplumsal dayanışma içinde ve bir arada haklarını savunma özgürlüklerinin nasıl ciddi bir risk altına gireceğini tespit ettik. Bu gerekçeyi kabul edip her bir davacı için ayrı ayrı davalar açmamız halinde, bundan sonra Türkiye'nin herhangi bir yerinde iki kişinin bir araya gelip de çevre, doğa ve insan hakları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren konularda, birlikte dava açamaz hale geleceğini gördük. Bu

yüzden Danıştay 8.Dairesi'nin bu hukuksuz kararının genel bir uygulama, bir içtihat haline dönüşmesine izin vermemek için, aynı "hatayı" bile isteye tekrarlayıp tüm davacılar adına yine tek bir dava açtık ve davamızın bir kez daha reddedilmesi üzerine kararı temyiz ederek, davamızı DİDDK'ya taşıdık.

Temyiz gerekçelerimizin ana çerçevesini, davacıların birlikte dava açma haklarına dair incelemenin bu kadar katı ve şekilci uygulanmasının ve davacıların ayrı ayrı dava açmaya zorlanmasının, adil yargılama hakkı ve mahkemeye erişim hakkı açısından ağır bir ihlal olduğu görüşü oluşturuyordu. Anayasanın 36. maddesinde, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" hükmü yer almaktadır. Anayasa'nın 56. maddesi "*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir*" der. BM Genel Kurulu, 28.07.2022 tarihinde aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 161 ülkenin oyuyla temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir çevreye erişimi evrensel insan hakkı ilan etti. Çevre Kanunu'nun 1. maddesi, bugünkü ve gelecek kuşakları kapsayacak biçimde çevrenin bütün canlıların ortak varlığı olduğunu söylüyor. Aynı Kanunun 3. maddesi, "*başta idare, meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkes, çevrenin korunması ve kirliliğinin önlenmesi ile görevlidir. Çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkı esastır. Bakanlık ve yerel yönetimler; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlüdür*", demekte. Anayasal ve yasal düzenlemeler böyle iken doğa, çevre ve insan hakları ihlallerine yol açacak ve olumsuz sonuçlarını tüm ülke çapında doğuracak olan bir işleme karşı birden fazla gerçek ya da tüzel kişinin birlikte ortak dava açamayacaklarını, dava açmakta ortak menfaatlerinin bulunmadığını ileri sürmek, zaten kamu idareleri ve şirketler karşısında dezavantajlı bir konumda olan, ihtiyaç duyduğu hukuki yardıma ulaşamayan, dava masraflarının temini açısından ciddi sıkıntılar yaşayan yurttaşların hak arama mücadelesinde iyice yalnızlaşmasına, ortak davalar yoluyla toplumsal dayanışma gücünün ellerinden alınmasına yol açar. Bu yaklaşım ise adil yargılanma hakkı başta olmak üzere, mahkemeye erişim ve adaletin adil idaresi ilkelerine açıkça aykırıdır. Oysa temyize konu davada gerçek ve tüzel kişi müvekkillerimiz, kendilerinin ortak sorumluluğunda olan bir şeyin yani doğanın yok edilmesi nedeniyle ve bir anlamda 'paydaş' sıfatıyla kişisel, somut, güncel menfaatlerinin ihlal edilmesi sebebiyle, birlikte harekete geçmektedirler. Bu davayı birlikte açabilme hakkı onların Anayasal hakkıdır.

Bu hukuki çerçeve içinde detaylandırdığımız temyiz başvurumuz neticesinde Danıştay İdari Dava Dairleri Dava Daireleri Kurulu;

*"... mahkemeye erişim mutlak olmadığı, bazı sınırlamalara tabi olabildiği, **bununla birlikte getirilen kısıtlamaların hakkın özünü ortadan kaldıracak ölçüde, kişinin mahkemeye erişimini engellememesi gerektiği**, mahkemeye erişim hakkına getirilen bu tür sınırlamaların ancak meşru bir amaç güdüldüğü takdirde ve hedeflenen amaç ile başvuru araçları arasında makul bir orantı olması halinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6/1. Maddesi (Adil Yargılanma Hakkı) ile bağdaşabileceği..."*

*"...Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru usulü kapsamında vermiş olduğu kararlarda, mahkemeye erişim hakkının bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiği ifade edilmiştir. **Mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği...**"*

*“...Somut olayda, davacılar tarafından dava konusu Yönetmelik hükmü ile tapuda zeytinlik olarak kayıtlı olan alanlarda madencilik faaliyetleri yürütülmesine ve bu faaliyetlere ilişkin geçici tesisler inşa edilmesine imkan tanındığı, bu durumun zeytinlik alanların tahrip edilmesine/yok olmasına neden olacağı belirtilerek **çevre hakkının ihlal edildiği iddiasıyla dava açıldığı hususu ile mahkemeye erişim hakkına ilişkin yargısal içtihatlar göz önünde bulundurulduğunda, Müşterek Kurulun davacıların hak veya menfaatlerinde iştirak bulunmadığı yönündeki gerekçesinin aşırı katı ve şekilci olduğu...**”*

*“...Bu itibarla, **usul hükümlerinin aşırı katı ve şekilci yorumlanması suretiyle verilen temyize konu Müşterek Kurul kararında Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden hukuki isabet bulunmadığı...**”*

gerekçeleri ile Danıştay 8.Dairesi'nin kararını, kesin olarak bozmuştur.

DİDDK'nın bu kararı emsal niteliğinde olup, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevrede yaşamın evrensel bir insan hakkı olduğu ilkesi de birlikte değerlendirildiğinde, bu karar, doğanın ve doğa ile uyumlu bir yaşam sürdürmek isteyen tüm canlıların haklarının korunup savunulmasında, tüm yurttaşların, meslek odalarının, birliklerin ve sivil toplum kuruluşların ortak hareket etmek ve birlikte dava açmak noktasında ortak bir kamusal menfaate sahip oldukları gerçeğini bir kez daha teyit etmektedir.

Saygılarımızla

ALTIPARMAK HUKUK BÜROSU

Ek: 08.05.2023 tarih ve E:2022/3772, K:2023/950 sayılı DİDDK kararı